10 Ιουνίου 2026

Οσιομάρτυς Σάββας ο Σταγειρίτης

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Συναξαριακές Μορφές

Ο Οσιομάρτυς Σάββας ο Σταγειρίτης

Αγιορείτης Άγιος Μνήμη 10 Ιουνίου

Καυχάται η κωμόπολις των Σταγείρων, ότι είναι πατρίδα του μεγάλου φιλοσόφου Αριστοτέλη, καυχάται όμως και για τον μάρτυρα που ανέδειξε στην πίστι του Χριστού, τον Όσιον και νεομάρτυρα Σάββα.

Ο Αριστοτέλης τίμησε την πατρίδα του προ Χριστού. Ο Άγιος Σάββας τιμά τα χριστιανικά Στάγειρα μετά Χριστόν. Αλλά τούτος ο δεύτερος είναι ανώτερος του

πρώτου, α) διά την εις τον αληθινόν Θεόν πίστιν του, β) διά την φιλόσοφον ζωήν της ασκήσεως και της εγκράτειας ως μοναχός, γ) διά το μαρτύριον υπέρ της πίστεως και της πατρίδος και δ) διά την αγιότητα με την οποία τον ετίμησε ο άγιος Θεός.

Ο Οσιομάρτυς Σάββας γεννήθηκε στα Στάγειρα[1] περί το τέλος του 18ου αιώνος. Μετά τον ευρίσκομεν να ασκείται ως μοναχός εις την Ιεράν Μονήν Κωνσταμονίτου του Αγίου Όρους.

Η μετάβασίς του εις αυτήν την Ιεράν Μονήν δικαιολογείται από την σχέσιν που είχε με τα Στάγειρα και γενικώς με την Χαλκιδικήν[2]. Ο δε κτήτωρ του νέου καθολικού της Μονής ήταν ο προηγούμενος Αρχιμανδρίτης Συμεών, καταγόμενος από τα Στάγειρα.

Στην Μονήν αυτήν, που τιμάται προς τιμήν του Αγίου Πρωτομάρτυρος και Αρχιδιακόνου Στεφάνου, αφιέρωσε την ζωήν του ο Άγιος Σάββας. Η ερημική και ορεινή θέσις της Μονής βοηθά όντως εις περισυλλογήν και καθαράν προσευχήν. Οι ακολουθίες στο Ναό, η κατ’ ιδίαν στο κελλί προσευχή, τα διακονήματα, η μελέτη, ήταν η ζωή του. Ασκούσε την υπακοή στον Γέροντα, την ακτημοσύνη και την παρθενία.

Έτσι προετοιμαζόταν να λάβη και το στεφάνι του μαρτυρίου.

Μαρτυρούσε πρώτα με την ζωή του και την γνησιότητα της πίστεως του και μετά το απέδειξε με το μαρτύριο του αίματος του. Πραγματικά! Ο μοναχός ετοιμάζει τον εαυτό του διά τον υπέρ Χριστού μαρτύριον του αίματος.

Ο Άγιος μας ζούσε, κατά την επανάστασι της Χαλκιδικής το 1821, όταν, ο Κύριος τον κάλεσε για το μαρτύριο.

Μοναδική πηγή του μαρτυρίου του είναι πάλιν ο μοναχός Δοσίθεος ο Λέσβιος Κωνσταμονίτης στον υπ’ αριθμ. 123, σελ. 188· χειρόγραφο κώδικα, ευρισκόμενον εις την βιβλιοθήκην. Η διήγησις αναφέρεται σε 5 οσιομάρτυρες[3] εκ της Μονής Κωνσταμονίτου με τον τίτλον, ” Νέον υπόμνημα των νεοφανών Ιερομαρτύρων και Οσιομαρτύρων, των εν λαμψάντων αγιορειτών οσίων Πατέρων, κατά την επανάστασιν της Ελλάδος υπό των Οθωμανών θανατωθέντων”.

Ας δούμε πως περιγράφει ο Δοσίθεος το μαρτυρικό τέλος του Αγίου Σάββα: Τώρα δε αδελφοί, ας έλθωμεν εις τον απλούν Σάββαν τον Σταγειρίτην, όστις επρογνώρισε και αυτός μακάριος του θανάτου του τον τρόπον, διότι αναχωρώντας από το Κοινόβιον, όταν εστάλθη έξω εις την Ιερισσόν από τους Πατέρας, είπεν εις ένα αδελφόν του κοινοβίου· φίλον του το μέλλον γενέσθαι.

Είδε, λέγω εν οράματι την νύκτα, ότι διώκοντές τον οι εχθροί τον εθανάτωσαν. Και ούτως εφάνη εις τον μακάριον, ότι η ψυχή του επέταξεν εις τους ουρανούς, το δε σώμα του εις την γήν. Και αλήθευσεν η πρόγνωσις και η πρόρρησις αύτη μετά του οράματος. Διότι απερνώντας εκείθεν από την του Ζωγράφου σεβάσμιαν Μονήν, εθανατώθη από τους ασεβείς ο μακάριος, ομού με άλλον ένα κοσμικόν, δούλον και αυτόν του Μοναστηρίου, και οι δύο ήτον Σταγειρίται. Και ούτως έγεινεν η μακαρία κοίμησις και αυτών".

Από το "ιστορικά της Επαναστάσεως της Χαλκιδικής" γνωρίζουμε ότι την άνοιξι του 1822 βρίσκονται οι Τούρκοι στην Ιερισσό και την Λαμπροτρίτη, προέβησαν εις την σφαγήν των 400 Ιερισσιωτών στο Μαύρο αλώνι. Επομένως ιστορικά κατά το 1822 πρέπει να τοποθετήσωμεν το μαρτύριον του Αγίου.

Ο Δοσίθεος αναφέρει την 10ην Ιουνίου 1822, ως ημερομηνία του μαρτυρίου των άλλων τεσσάρων Πατέρων στην Θεσσαλονίκη. Ενώ του Αγίου Σάββα, συνέβη μεταξύ Μονής Ζωγράφου και Ιερισσού.

Πρέπει λοιπόν να συμπεράνουμε, ότι το μαρτύριο του Αγίου Σάββα συνέβη χρονικά κοντά στο μαρτύριο των υπολοίπων Πατέρων στην Θεσσαλονίκη.

Έτσι ο Χριστός τον ετίμησε με τον διπλούν στέφανον της οσιακής μοναχικής ζωής και του μαρτυρίου. Δικαίως και η πατρίς του, τα Στάγειρα καυχώνται διά τον εκλεκτόν αυτό τέκνον, διότι ετίμησε τον Χριστόν και την Πατρίδα.

Αξίως δε και η Τοπική Εκκλησία, η Ιερά Μητρόπολις Ιερισσού τον τιμά και τον συγκαταλέγει στην εκλεκτή χορεία των Τοπικών Αγίων της.

Την πρώτη εικόνα του Αγίου ιστόρησε ο αγιογράφος Χρήστος Καραπάλης και την ακολουθίαν συνέθεσε ο υμνογράφος κ. Χαράλαμπος Μπούσιας.

Η πρώτη πανήγυρις προς τιμήν του Αγίου εγένετο το 1988 όταν υπεδέχθη η ενορία την πρώτην εικόνα του Αγίου και παρευρέθη ο Μητροπολίτης Ιερισσού κυρός Νικόδημος.

Η μνήμη του τελείται την 10ην Ιουνίου στην ενορία των Σταγείρων.

Παραπομπές:

1. Τα Στάγειρα επί Τουρκοκρατίας ήταν οι λεγάμενες Καλύβες των Σταγείρων στην Ολυμπιάδα, όπου και τα αρχαία Στάγειρα.

Τα σημερινά Στάγειρα ήταν ο παλαιός Μαχαλάς

2. Είναι γνωστόν ότι η Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου, παλαιότεραν είχε μετόχι στην Αρναία. Ο Μητροπολιτικός Ναός του Αγίου Στεφάνου ήταν μετοχιακός ναός. Γύρω από αυτό το μετόχι χτίσθηκε στη συνέχεια κατά τον 16ον αιώνα η κωμόπολι της Λιαρίγκοβης, σημερινή Αρναία. Πολλοί δε μοναχοί από Αρναία και την υπόλοιπη Χαλκιδική εμόνασαν στην Ιερά Μονή Κωνσταμονίτου.

3. Οι άλλοι 4 μάρτυρες είναι οι ιερομάρτυρες Βενέδικτος, Γέρων Τιμόθεος, Συνέσιος εκ Τριγλίας, Παύλος εξ Ιωαννίνων. Αυτοί μαρτύρησαν εις Θεσσαλονίκην. Τους μάρτυρας αυτούς παρουσίασε σε ομιλία του, ο Καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Σίμωνος Πέτρας Αρχιμ. Αιμιλιανός σε ομιλία του στον Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

Απολυτίκιον

Ήχος α’. Της ερήμου πολίτης

Των Σταγείρων τον γόνον και μονής εγκαλλώπισμα του Κωνσταμονίτου εν Άθω, τον την βίβλον σφραγίσαντα αυτού της πανοσίας βιοτής δι’ αίματος ιδίου μυστικώς, θείον Σάββαν, εγκωμίων αναφωνούντες ρόδοις καταστέψωμεν. Δόξα τω σε κρατύναντι Χριστώ, δόξα τω σε στεφανώσαντι, δόξα τω σε μεσίτην κραταιόν πιστοίς δωρήσασθαι.

Έτερον.

Ήχος α’. Της ερήμου πολίτης

Των Σταγείρων το κλέος και του Άθω το καύχημα, τον Οσιομάρτυρα Σάββα, εν ωδαίς ευφημήσωμεν, ασκήσει και αθλήσει κρατερά ενίκησε τον δόλιον εχθρόν, και κατ’ όναρ ηξιώθη θείας φωνής, προειπούσης το μαρτύριον. Δόξα τω σε δοξάσαντι Χριστώ, δόξα τω σε ενισχύσαντι, δόξα εν υστέροις τοις καιροίς, σε στεφανώσαντι.

Κοντάκιον.

Ήχος πλ,δ’. Τη Υπερμάχω

Του Χριστού ακολούθησας θείοις ίχνεσι και σταυρόν επωμαΐδιον αράμενος της ασκήσεως την μάνδραν Κωνσταμονίτου ως κονίστραν τελειώσεως επέλεξας, πριν ή λάβης της αθλήσεως τον στέφανον όθεν κράζομεν Χαίροις, Σάββα μακάριε.

Μεγαλυνάριον

Λίμασιν εφοίνιξας την στολήν της ψυχής σου, Σάββα, δι’ ασκήσεως, ήνπερ πριν, Σταγειρίτα μάκαρ, εν τη Κωνσταμονίτου μονή αρτίως πλείστοις πόνοις ελεύκανας.

Πηγή: ***Αρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Μαϊδώνη, Πρωτοσύγκελλου – Ιεροκήρυκος***, Οι Άγιοί μας – τοπικοί Άγιοι της μητροπόλεως Ιερισσού, σ.149-154, έκδοση Ιεράς Μητροπόλεως Ιερισσού, Αρναία Χαλκιδικής.